

Z kterých věcí lidé městští před soudy zemské nemají pohánění býti^a.

V XX^a.

Při závěrku té smlouvy^a o ty artykule, v té již položené smlouvě svatováclavské doložené^b, starosta komorničí ani písaři od jiných souduov na lidi městské nemají puohonuov vydávati, kteréžto artykule starosta komorničí má z též smlouvy vypsané míti, též i ti písaři při jiných soudích. Než jestliže by se co trefilo případného aneb že by na vomylu bylo, zemská-li čili městská věc jest a na takové věci že by puohonové vyšli a při vyhlášení těch puohonuov že by se ta osoba městská nebo osoby ohlásily pravice, že by ti puohonové nebo puohon proti smlouvě mezi stavy učiněné byli o věci městské, tehdy soudce zemští aneb před kterými by ta pře byla^c, prvé nežli by ten soud do druhého soudu odložen byl (déle tím neodtahující), mají mezi stranami to rozvážiti a konec mezi nimi učiniti, k kterému by soudu náleželi^d.

^a *U rukou a po straně*: Artykulové třetího stavu se dotýkající, zavření na sněmu léta 1610. [F. 114—119].

^a Při závěrku té smlouvy *připsáno v B rukou β, před tím škrtnuto*: Jakož smlouva mezi stavy panským, rytířským a městským učiněná jest, z kterých věcí lidé městští před soudy zemské nemají pohánění býti, kteréžto artykulové jsou v smlouvě svatováclavské mezi stavy učiněné zejména postaveni.

^b v té již položené smlouvě svatováclavské doložené *připsáno v B rukou β*.

^c aneb před kterými by ta pře byla *připsáno v B rukou β*.

^d A týmž způsobem u soudu komorního i u soudu hajtmanského má se (jakž se nahoře píše) zachováno býti *tisku 1564 škrtnuto v B*.

^a *V. Rudovcem po straně v B: 62.*

Smlouva svatováclavská^a.

X I.

Ve^a jméno svaté a nerozdílné Trojice Amen. Léta od narození syna Božího tisícého pětistého sedmnáctého^β na sněmu obeením, kterýž jest držán na hradě pražském při času svatého Václava,

[A]:

Rozdíl 1^a.

stav panský a rytířský království českého s jedné, a Pražané i všecken stav městský téhož království českého s strany druhé, o ty o všechny ruoznice a nesnáze i o všeliká záští, kteráž jsou obapolně mezi týmiž stavy, což se ku právuom zemským stávaní dotýče, od давních časuov až do chvíle této k nemalému zastínění napřed králi J. Mti. i tohoto království i všeho obecného dobrého stály a trvaly, z daru Boha všemohoucího přátelským jednáním a s celou i dokonalou k sobě obojích stran důvěrností sami mezi sebou (jakožto jeden jazyk český) tíž stavové všickni tří svrchu jmenovaného království českého smluvili jsou se a srovnali, jakž tuto dskami zemskými zapsáno a stvrzeno stojí. A takto našli vuobec za právo:

^a *U rukou a po straně*: Kommissí a jednání zemské buďto v království neb do okolních zemí, aby k nim ze všech tří stavů osoby potřebovány byly. Sněm léta 1610 folio 115.

O hejtmaních a J. Mti. král. rychtářích v městech pražských i jiných královských. Sněm léta 1610 folio 115 (*U chybně*: 15).

O neobsílání Pražanů a lidí z jiných měst před maršálka dvořského. Sněm léta 1610 folio 116.

O přetržení neřadův všelijakých na právích [duchovních i světských] v městech pražských i jiných království českého. Sněm léta 1610 folio 116 (*U chybně*: 16). *Viz dále*.

^a Rozdíl I A; v B *patrně opominuto*. *Viz dále*.

^a *Nad nadpisem jest v B přřpisek Budovcův, jehož první řádek úplně zmizel sřřznutím při nové vazbě. Další zní*: cum nobilibus ubi et quomodo (*škrtnuto* conveniendi) et de quibus conveniendi et de testimonis nobilium civibus et civium nobilibus dandis. Item de testimoniis fan[do] et domo carentium rusticorumque.

β *V. Budovec po straně v B k podtrženému slovu sedmnáctého*: hoc ann[o] caepit Martinus Lutherus con[cio]nari.

X I. [A i B novg.]

Rozdíl 2¹.

Kommissí a jednání zemské buďto v království, neb do okolních zemí, aby k nim ze všech tří stavuov osoby potřebovány byly.

Předně, které by kommissí ^a a jednání zemské buď v tomto království neb do okolních zemí kdy nařizeny a uváženy byly a v též kommissí ^a se všech tří stavův dotýkalo, že k takovým kommissím ^b

Sněm
léta 1610.

také stav třetí vedlé vyšších dvou stavuov panského a rytířského osoby z prostředků svého voliti moci budou².

Rozdíl 3.

O hejtmaních a J. Mti. král. ryehtářích v městech pražských i jiných královských³.

Sněm
léta 1610.

Hejtmané⁴ měst pražských a ryehtářové J. Mti. král.^o jak v městech pražských, tak i v jiných městech království tohoto mimo instruktí svou v věci právní a soudní^d nemají jim Pražanům, a jiným městům, vkráčovati a v rozepřech pořádných před právem zašlých překážky žádné činiti, než toliko podlé instruktí svých se chovati, leč by jim obzvláště kdy od J. Mti. král.^o a nejvyšších úředníkův zemských něco pilného a potřebného poručeno bylo.

Rozdíl 4.

O neobsílání Pražanuov a lidí z jiných měst před maršalka dvorského⁵.

Sněm
léta 1610.

Poněvadž⁶ jest to prvé zřízením zemským vyměřeno, že každý měšťan na svém právě vinen býti má, při čemž se toho i nyní zůstává, tak že měšťané, toliko kteří ke dvoru nepříslušejí^o, před^f maršalka o ty věci, ku pořádu práva náležející, obsílání a srokování býti ani stávati nemají, však jestliže by se kterého měšťánina ke dvoru přináležejícího dotýkalo a on se prvé s obžalobou^g před^h maršalka utekl, ten před tímⁱ právem odpovídati má a povinen bude.

Rozdíl 5.

O přetržení neřáduov všelijakých na právích duchovních i světských v městech pražských i jiných království českého.

Sněm
léta 1610.

Neřádové⁷ všelijací, na právích duchovních i světských v městech pražských i^j v jiných městech království tohoto ležících, aby od purkmistra a rady každého města bez překážky přetrhování, zastavování pokudž by^k toho jednakaždá vrchnost sama časné nepřetrhovala, býti mohli, o to sou se stavové s Pražany a jinými městy^l snesli.

Rozdíl 6.

O volencích v městech královských.

Sněm
léta 1610.

Volencuom⁸ v jiných městech královských povinnost jiná neobvyčejná a prvé nebyvalá od podkomořího vydávána býti nemá, nýbrž

v tom starobylej, chvalitebnej, dobrej řád, způsob a obyčej, kterýž předešlý podkomoří zachovával, též zachován^m býti má.

^a kommissi sněm 1610.

^b kommissim sněm 1610.

^c císa. sněm 1610.

^d soudný sněm 1610.

^e nepřináležejí A.

^f před pana sněm 1610.

^g žalobou sněm 1610.

^h před pana sněm 1610.

ⁱ tím sněm 1610.

^j tak i sněm 1610.

^k by jedna B; by toho jedna A a sněm 1610.

^l s jinými městy nemá sněm 1610.

^m zachován A; na budoucí časy zachován sněm 1610.

¹ To jest XI tištěné má býti Rozdíl 1, jak je v A.

² Doslovně převzato ze sněmu 1610, art. Artykulové obecní třetího stavu se dotýkající. Tišť. art. sněmu 1610, str. CXV, jen ovšem Druhé art. sněm. proměněno v Předně. Nadpisu Kommissi... potřebovány byly není v art. sněmu 1610.

³ Nadpisu tohoto rovněž není v tišť. art. sněmu 1610.

⁴ Celý odstavec opět převzat ze sněmu 1610 Artykulové obecní třetího stavu se dotýkající. Na poč.: Dále hejtmané. Vis tišť. art. sněmu 1610, str. CXV.

⁵ Tento nadpis rovněž není v tišť. art. sněmu 1610.

⁶ Celý odstavec opět přejat z uvedeného art. sněmu 1610, avšak vynechána úvodní věta: Item, kdež sou sobě měšťané také to stěžovali, že začasť před pana maršalka oballání a srokevání bývají, i.

⁷ Celý tento odstavec kromě nadpisu převzat z uved. art. sněmu 1610. Vis str. CXVI.

⁸ Převzato kromě nadpisu z uved. art. sněmu 1610. Vis tišť. art. sněmu 1610, str. CXVII.

X II*.

Osoba^a městská osedlá neb obyvatel městský i jiný každý člověk panského a rytířského stavu (kterýž duom v městě pod právem městským a pod šos má) s těmito věcmi ku právu a soudu městskému a pod šos slušejí tak, jakož se tuto podpisuje, a před právem městským vinění i souzení býti mají. Item z domu v městě, kterýž svobodný není. Item což v tom domu má v městě jakéhožkoli statku movitého, ješto pod šos přísluší. Item o dluhy všecky kromě listovních dluhův, kteříž by listové s pokutami byli s ležením a rukojměmi aneb pod pečetmi neb pečetí na svědomí, kteříž moq

listu hlavního mají a v sobě zavírají. Item o smlonvy, když by měštěnin s měštěninem činiti měl, ti se hleděti mají právem svým, což by se věci zemských nedotýkalo, než toliko samých šosovních, neb jich panský a rytířský stavové v to nepotahují. Než což by s panskými neb rytířskými osobami aneb s lidmi jejich smlouvali, ješto by se zemských věcí a ne šosovních dotýkalo, ta věc zuostaň při zemském právě jako i prvě. Pakli by se kdo mímo práva zemská veť jiného dobrovolně podvolil, ten bude povinen podlé svého podvolení tak se zachovati. Než jestliže by měštěnin s pánem neb rytířským člověkem aneb s lidmi jejich jakou smlouvu udělal, buď^b o obilé aneb o trávy na lukách na jeden rok, aneb jakž by smlouva byla zvláště s sedlákem s volí pána jeho, jestliže by ten měštěnin tomu dosti neučinil, má jej viniti na městském právě a sedláka před pánem. Než jestliže by pán jeho k tomu povolení nedal, tomu bude moci odepříti.

[V. *Budovsem v B*]:

Žádný poddaný všech tří stavův 1575¹.

^a *U rukou a po straně*: Právo městské B 47.

^b *U rukou a po straně*: Poddaní bez povolení panův se nedlužte. Sněm 1575 folio 27. *Viz dále.*

X II. [A i B nový.]

Pod tento artykul i níže položený náleží:

Poddaní bez
povolení
panův se
nedlužte^b.

Item^a žádný poddaný všech tří stavův bez povolení pána svého aneb ouředníka u nižádného vejšejí tří kop gr. čes. se nedluž, nad to vejš v žádné rukojemství se nedávej; pakli by se toho bez povolení pána svého aneb ouředníka dopustil, tehdy pán jeho aneb ouředník, kdyby na něj^c žalováno bylo anebo že by obstaven byl, nebude povinen na něm dopomáhati ani k takovému obstavuňku státi, a kdož by přes nadepsanou summu tří kop gr. čes. více kterého člověka v jaký dluh uvedl a jej žalobami a obstavuňky stěžovati chtěl, nemá obstavuňku v ničemž užiti¹.

^a Aby žádný poddaný... se nedlužil... nedával sněm 1575.

^b Poddaní... nedlužte jen A; pána se nedlužte sněm 1575.

^c kdyby na něj A a sněm 1575; B nemá na něj.

¹ Celé převzato z *uved. art. sněmu 1575, drž. a zavř. v outerý po sv. Matouši evang. Páně (27./9)*; k deskovému zápisu art. připsáno: 15 — Těž do zřehzí zemského. *Viz Sněmy české IV, str. 288. Vynechána jen úvodní věta:*

Sněm
léta 1575.

Jakož mnozí poddaní na ouvěrek a sčekání všelijaké věci kupují a se v veliké dluhy dávají, že sebe i dítky své zavozují a o statky strojí a jiní poddaní pro jich dluhův nezaplacení ztěžováni a stavováni bývají: i na tom jsou se všickni tři stavové smesli, aby žádný poddaný bez povolení pána svého aneb ouředníka hned od zavření sněmu tohoto výšeji tří . . . (*Viz sde též S I.*)

X III*.

Což se osoby panské aneb rytířské dotýče, kteráž by v městě pod šosem dům měla, že má a povinen bude ten všecko z toho domu trpěti s tím městem, v kterémž takový dům sobě koupil, krom jestliže by jeho chtěli na který úřad městský vsaditi, toho buďe míti každý vůli z panského a rytířského stavův (kteříž by živností a obchoduov městských nevedli) to k sobě přijíti nebo nechati. A také chtěl-li by jej kdo z toho domu aneb z čeho (ješto by to, což by koupil k městu, pod šos slušelo) viniti, má tu na tom právě z toho práv býti. Než kterýž by pán neb rytířský člověk měl v svém domě hospodáře, tehdy ten hospodář na jeho místě to činiti a podniknouti má.

* *Nezměněn.*

X III*.

O všechny^a grunty, kteříž se kněhami městskými pod šos a pod právo městské zapisují, ješto od starodávna ku právu městskému spravedlivě příslušejí pod šos, totižto o dědiny, louky, vinice, štěpnice, zahrady, o chmelnice, šafranice, řeky, potoky, hory, lesy, ostrovy, rybníky, luhy, kteříž by pod šos příslušeli tak, jakož se nahoře píše, a ješto by se spravedlivě pokázati mohlo, že pod šos příslušejí.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B: šos dixer[unt] Germani esse natum, quod sin[us] detenet, unde recte eiusmodi r[es] šosovní dicuntur, quae i[n] sinu, id est eius rei publicae proprie esse dicuntur.

X V*.

O všechny svrchky, kteříž pod šos a právo městské příslušejí (krom což by páni a rytířští lidé svých věcí a svrchkuov v městě a v domích měli).

* *Nezměněn.*

X VI*.

O příhody městské, buďto při osobě anebo při statcích městských jakožto z krádeže aneb z loupeže, kdo by toho koho vinití chtěl, po vyznání kterého zločince anebo bez vyznání, maje naň nějaký duvod, z toho má každý viněn býti na právé svém.

* *Nezměněn.*

X VII*.

Jestliže by^a pak kdo z stavu panského aneb rytířského jakou škodu na osobě nebo statku komu učinil anebo pohruožky činil a naň duvod dostatečný měl, a že by v zemi statku neměl a osedlý nebyl, aby ten (komuž by se škoda stala na osobě neb na statku aneb komuž by na svém místě poručil) mohl toto žádati tu, kdež by jej přistihl, aby byl ctí a věrou zavázán, aby stál a dostál před soudem zemským, kterýž by nejprv od toho času na hradě pražském držán byl; kromě zjevných a vyhlášených zhoubců zemských a osob podezřelých, k těm aby se zachovalo podlé zřízení zemského prvního, neb jim na slib nemá věreno býti. Než kdož by koli v zlodějství aneb v skutku zlém byl polapen, ten bez soudu buď trestán od toho, kdož by jej polapil tak, jakž o tom prvé zřízení zemské ukazuje¹.

* *Nezměněn.*

¹ *Srov. R. Rauscher, O krádeži a loupeži v českém právu zemském str. 50 (Knihovna právnické fakulty university Komenského v Bratislavě sv. 27 — 1929).*

a V. Budovcem po straně v B: nobiles, qui iudicia subterfugunt; doleji: zjevně poctizení.

X VIII*.

Než což se vyznání dotýče od zločincův na kohožkolivěk, ta věc na této míře státi má. Jestliže by který zločinec na koho z panského neb rytířského stavu osobu vyznal a on o tom věda a chtě po své poctivosti státi žádal, aby na hrad pražský byl ten zloděj vydán, tehdy aby se to na královský groš podlé zřízení zemského stalo a ten zločinec aby na hrad pražský tím způsobem dodán byl. A které by město na hrad pražský takového zloděje vydalo, bude-li chtíti, muož vyslati to město dvě osobě přísežné, kteréž by se jim líbily z stavu městského, aby při takovém trápení

byly i také při tom, když by konec bráti měl, aby oni k němu mluvíti mohli, což by jim potřeba kázala. A též buď z stavu panského neb z rytířského osoba, kteráž by na hrad pražský kterého zločince vydala, bude tu moci sám býti anebo dva dobrá člověky aby při tom byli, vyslati.

* *Nezměněn.*

X IX*.

A také jestliže by se přihodilo a který zločinec v městě trápen býti měl a která osoba buď z panského neb z rytířského stavu (když by jich neb lidí jejich potřeba toho ukazovala) žádala, při tom také býti má, aneb na místě svém dva dobrá člověky vyslala, tehdy ten jistý z stavu panského neb rytířského aneb kohož by tak poslal na svém místě, mají k tomu puštění býti.

* *Nezměněn.*

X X*.

Také kdož by koho zamordoval, každý z hlavy buď viněn na svém právě tak, jakž nález císaře Karla dskami zemskými zapsaný ukazuje¹.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz Emier, Pozůstatky desk zemských I, str. 433 a též zde A VI.*

X XI*.

O lání^a měšténín měšténína, o to na svém právě viniti má.

* *Nezměněn.*

^a *V. Budovcem po straně v B: iniuriae.*

X XII*.

Zhaněl-li by pak pána neb rytířského člověka anebo že by ho na poctivosti jeho dotekl měšténín neb obyvatel městský, aby to pán ten neb rytířský člověk skrze osobu svou aneb skrze posly aneb psaním svým purkmistru a konšeluom v tom městě oznámil. A bude-li se ten měšténín neb města obyvatel (kteréhožkoli stavu) před purkmistrem a konšely k tomu znáti a toho vésti nebude chtíti, aby tu nápravu tomu pánu neb rytířskému člověku na svém právě jemu samému aneb kohož by na svém místě poslal, učinil.

Pakli by se znal a vésti chtěl, tehdy aby soud městský k sobě toho nepřijímal, ale s sebe složil. A ten pán neb rytířský člověk, kterýž by po své poctivosti jíti chtěl, bude moci toho měšťánina neb obyvatele před krále J. Mt., když by v zemi byl, aneb před soud zemský z toho pohnati. Jestliže by pak přel ten měšťánin aneb města obyvateľ, a ten pán neb rytířský člověk na tom dosti míti nechtěl, tehdy aby to na toho měšťánina neb obyvatele města dvěma svědky hodnými, aneb chce-li kdo více, provedl, že jest to mluvil. A těch svědkův (kterýchž by k tomu ten, kohož by se dotýkalo, potřeboval) nebude potřebí poháněti, než kdož by toho na nich žádal, mají jemu to svědomí a povinni budou, kterak jsou toho v pravdě svědomi, každý z nich listem otevřeným dáti anebo osobně před purkmistrem a konšely bez přísahy seznati^a. A vedlé pruovodu měšťánin aneb obyvateľ městský bude povinen jemu tu nápravu při soudu zemském na Suché dni najprv příští učiniti i pokutu trpěti. Pakli by ten pán neb rytířský člověk od toho měšťánina anebo obyvatele městského před tím právem nápravu přijíti chtěl, toho bude míti vuoli. A k té nápravě, nechtěl-li by sám pán neb rytířský člověk přijíti, ale na svém místě s mocí bude moci poslati, a v nápravě má jméno toho, kohož by se to hanění dotýkalo, jmenovati. Jestliže by pak ten měšťánin aneb obyvateľ městský těm nahoře jmenovaným svědkuom odpíral, tehdy strany mají o to před soudem zemským státi ty Suché dni najprv příští, ten pondělí po týchž Suchých dnech anebo po svatém Jeronýmě, a svědky ty anebo jiné (kterýchž by potřebovali s obou stran) budou moci vésti^β, a což by tu nalezeno bylo, podniknouti. A takové stání má býti bez puohonu. A páni soudce zemští mají o to mezi stranami na týž den svrchu jmenovaný po najprvní při to slyšice, konec učiniti tak a tím způsobem i všim pořádem jako po puohonu.

Což se pak pokuty trestání dotýče, má ten měšťánin neb obyvateľ městský trestán býti od purkmistra a konšeluov téhož města, z kteréhož by byl, takovým trestáním jako na hradě pražském.

* *Nesměněn.*

a V. *Budovcem po straně v B podtržených slov* konšely bez přísahy seznati: Testimona bez přísahy a poháněni.

β V. *Budovcem na konci poznamenáno v B*: Hic mirum est nobilem iniuristam a cive iudicari coram supremo regni senatu et interfectum nobilem

indicari a civibus. Si ergo civibus vita nobilium iudi *další zmíselo stíznutím při nové vazbě.*

X XII. [A i B novg.]

Pod týž artykul náleží tento níže položený:

Žádný měšténín a obyvatel v městě lidem poddaným sklepuov aneb komor najímati a propůjčovati ani jinak od nich buďto na penězích neb klénotech a jiných věcech sobě k svěření přijímati nemá. A jestli by pak přes to, kdo se toho dopustil a který pán čeho toho, že jest někdo z poddaných jeho do města kterému měšťanu něco na hotových penězích unesl a to naň provedeno bylo, aneb že by ten poddaný, leže na smrtedlné posteli, o tom oznámil a seznal, k komu by co toho v kterém městě donesl a za ním zanechal: tehdy, pravil-li by se ten měšténín tím nebýti povinen, aby proti tomu přísahou to, že nic toho k sobě nepřijal a za sebou nemá, a o tom, kde by to bylo, že nic neví, zpravil; pak-li by zpraviti nechtěl, tehdy aby navrácením toho povinen byl. Než na kohož by to, že jest který^a ty věci k sobě od čího^b poddaného přijal, zjevně pokázáno^c bylo, ten předkem to všecko bez umenšení pánu toho poddaného navrátiti a k tomu dvaceti pět kop gr. čes. pokuty pro takové přes tuto záповěd od cizích poddaných přijímání dáti a to na něm od toho práva, pod kterýž tejj měšténín přísluší, v čase po orteli naň učiněném dopomáháno býti má¹.

^a které sněm 1575.

^b cizího B; čího sněm 1575.

^c prokázáno B; pokázáno sněm 1575.

¹ Kromě úvodních slov převzato z uved. art. sněmu 1575, drk. a zavř. v outery po sv. Matouši evang. Páně (27./9.). Viz Sněmy české IV, str. 275; in margine poznamenáno v deskotém zápise: 6 — Též do zřízení zemského. Viz zde X XIII a S I posn. 4.

X XIII*.

Což se^a pak lání o dluhy a peníze dotýče, ta věc stuoј podle zřízení zemského. Jestliže by pak kdo u koho co vyvěřil a na čas určený nezaplatil, z kteréhožkoli stavu a k takovému kdo se znal jsa napomenut jednou, druhé v slušném čase, můž se k němu těmi slovy domlouvati, že „jemu tomu dosti neučinil na ten čas, což jemu řekl“. Než, když zaplatí, to jeho poctivosti nemá nic škoditi. Pakli by který pán aneb rytířský člověk vdluže se u řemesl-

O unášení peněz od poddaných do měst.¹
Sněm
léta 1575.

níkův a jiných v městě obchodníkův všelikterakých, záplatou by prodléval, tehdy aby na hajtmány aneb na hajtmána toho kraje to vzneseno bylo. A jestliže by po tom vznesení ten pán nebo rytířský člověk toho dluhu ve dvou nedělích pořád zběhlých nezaplatil a k němu se znal, tehdy aby jeho věci věřitel mohl obstaviti a to až do pěti kop grošův^β českých a níže pod to. Pakli by přel, tehdy aby to naň před hajtmány neb hajtmanem toho kraje (kdež přisedí) provedl. A po pruvodu ve dvou nedělích pořád zběhlých aby ten dluh zaplatil pod pokutou nahoře položenou. Též z měst, městeček, ze vsí panských a rytířských lidí dluhův dobývati mají. A což se jiných stavuňkův vůbec (kromě těchto) dotýče, ty zůstaňte na tom, jakž od starodávna bývalo^b.

* *Neměněn.*

^a *¶ rukou a po straně:* O drahotě řemeslníkův. Sněm 1556 folio 12. *Viz Sněmy české II, str. 718.*

^b *¶ rukou a po straně:* O užívání jednotejném práv městských. Sněm [1610 folio 47] jednotejných. *Viz zde S II.*

a V. Budovcem po straně v B: Nobilis civi debitor existens.

β V. Budovcem po straně v B: Arrestum a [?] do 10 kop.

X XIII.

O svěřením^a, kdož by kolivěk co měštěninu neb města obyvateli svěřil aneb schovati dal, ten měštěnin i obyvatel aby z toho na svém právě každému práv byl, což se svrchkuov jakýchžkoli dotýče (krom majestátuov a listuov na peníze a gruntuov svobodných, manských neb zápisných). Pakli by měštěninu jakýžkolivěk klénot od stříbra, zlata, perel, na hotových penězích aneb šatství jakémžkoli svěřen byl, má též viněn býti před purkmistrem a radou téhož města, a oni jemu ve třech měsících pořád zběhlých konec o to učiniti mají. Pakli by neučinili, tehdy aby tu osobu měl vuoli k zemskému neb komornímu souduom pohnati, kterýž jsa napomenut, vrátiti by nechtěl, leč by která strana bezelstně svědkuov míti nemohla podlé práva jdouc v tom času.

[*V. Budovcem olůvkem v B:*]

O unášení peněz od poddaných do měst 1575. *Viz zde X XII. Viz též S I, pozn. 4.*

^a *¶ rukou a má též po straně:* O unášení peněz od poddaných do měst. Sněm léta 1575 folio 8.

X XV*.

Což se slihuov dotýče, aby to při purkrabském úřadu zuostalo, to (!), což k tomu soudu přísluší. A jiní slibové zuostaňte při tom právé, k kterémuž právu kdo přísluší tak, jakž se od starodávna zachovávalo.

* *Nezměněn.*

X XVI*.

O čeled v městě což měšténín s měšténínem neb s obyva-
telem v městě (kteréhožkolivěk stavu) činiti má, z toho se hledě
právem městským, kteráž by čeled v těch domích šosovních byla.
Než o čeled, kteráž by z gruntuov zemských svobodných zběhla,
to stuoij při prvním zřízení zemském.

* *Nezměněn.*

X XVII*.

O viny městské v městě, proti komuž by městský člověk co
provinil (kromě králi J. Mt. provinění a věcí zemských aneb pokut),
ti zuostaňte při právé aneb při úřadu pana podkomořího a také
při výsadách měst pražských i jiných měst (kterýchž jsou od staro-
dávna užívali), kterémuž co náleží tak, jakž od starodávna bývalo.

* *Nezměněn.*

X XVIII*.

O kšaftích^a, kdež by se gruntuo a věcí zemských nedo-
týkalo.

Item o nápady, což by se také zemských gruntův a věcí nedo-
týkalo, nežli toliko šosovních věcí samých, leč by kdo nad to vaje
jaké vajsady od starodávna měli a jich užívali.

* *Nezměněn.*

^a *U rukou a po straně*: O nápadech. Sněm léta 1577 folio 13. *Viz dále.*

X XVIII. [A i B nový.]

Pod tuto quotu následující artykul náleží:

J. Mt. král.^a ani budoucí králové čeští více se na takové
nápady městské, stavu panskému neb rytířskému po přátelích jich^b
náležitě, buď v městech pražských aneb jiných městech, navraco-
vati na časy budoucí a věčné míti neráčí^c.

O nápadech.
Sněm
léta 1577.

Dobré zdání.

Co se městuom druhého dílu odoumrtí dání dotýče, vidí se za dobré, aby při budoucím bohdá generálním sněmě za ně přimluva k J. Mt. král. se stala, aby téhož druhého dílu² dosáhnouti a jej obdržeti mohli³.

^a cís. sněm 1577.

^b jich, jakž nahoře psáno sněm 1577.

¹ Převzato z art. sněmu 1577, drž. v pondělí po hromnicích a zavř. v sobotu o Suchých dnech postních (4./2.—2./3.) O nápadích. Podle Sněmů čes. V otiskěn u J LII. U srovnání s tímto artykulem je jasno, kam až mělo sáhnouti podržentí, o němž se tam mluví. Škrtal se jím, jak patrně, celý artykul až na poslední řádky.

² Z toho lze souditi, že ustanovení to mělo býti v návrhu otiskněno — u J LII? Jest obsaženo jako druhá část v témě artykuli sněmu 1577 O nápadích v souč. úř. tisku, která má v Sněmech českých V, str. 110 zvláštní nadpis (ale v úř. tisku 1577 toho nadpisu není) Odoumrt prvňho dílu městům: ... na kteroužto jich žádost ... J. Mt. cís. ... ráčil se milostivě k tomu nakloniti a všech a všelijakých takových odoumrtí, kteréž by na J. Mt. cís. v městech kdykoli připadly, jim Pražanům a jiným městuom v království českém z milosti své císařské, jakožto král český, nyní i na časy budoucí polovici dáti. Srov. též Jaromír Čelakovský, Právo odúmrtné k statkům zpupným v Čechách (V Praze 1882), str. 29—30.

³ Na generálním sněmu 1615 městům vyhověno nebylo, teprve na sjezdu 1619, drž. v outery po památce sv. Mari Magdaleny a zavř. v sobotu po památce sléti sv. Jana (23./7—31./8.) se městům pustila i druhá polovice odúmrtí s výjimkou, že se nemají města potahovati na odúmrti po stavu panském a rytířském: Pražanům, Horníkům i jiným všem městům třetího stavu nřivajícím aby druhá polovice odoumrti puštěna a navracena byla a z toho aby oni zdi městské opravovali. Než co se odoumrti po stavu panském a rytířském dotýče, na ty se města potahovati nemají, nřbřž jedenkaždý stav v stavu svém se při nápadu zůstavuje. Viz tištěné artykule tohoto sněmu str. XCVI. Viz též Čelakovský l. c. str. 31.

X XIX*.

O svády městské, svadil-li by se měšténin s měšténínem, o to při právě městském sebe hleděte. Pakli by se svadili pán neb rytířský člověk v městě sami mezi sebou, to zuostaň při právě a zřízení zemském tak, jakož o tom prvé zřízeno jest. A taková věc aby skutečně skrze pány a vládky soudu zemského trestáním byla na-

pravena. Pakli by pán aneb rytířský člověk svadil se s měšténinim, tehdy bude-li chtít pán aneb rytířský člověk měšténína viniti, aby ho vinil před právem městským. A též jestliže by také měšténín pána neb rytířského člověka viniti chtěl, aby ho vinil před soudem zemským neb komorním. Kromě což se hanění dotýče, to zůstaň při tom, jakž napřed psáno stojí.

* *Nesměněn.*

X XX*.

Přečinil-li by který měšténín neb obyvatel městský na grun-
tích zemských tím skutkem, kterýž by k rozvažování a souzení soudům
zemským spravedlivě náležel, taková věc zůstaň při soudech zem-
ských. A o tento toliko samý artykul se svolili na témž sněmu, aby
toliko tak, jakž v sobě zní, odložen byl bez újmy jednékaždé
strany spravedlnosti až do šesti let najprvé pořád zběhlých.

* *Nesměněn.*

X XXI*.

Jestliže by^a kdožkolivěk z panského neb rytířského stavu
kterou radu města kteréhokoli samu viniti chtěl z čeho takového,
ješto by věc městská byla a soudům městským náležela, tu do-
tkne-li se měst pražských, má radu předešlou před novou radou
viniti tak, jakož práva a zřízení krále J. Mti. učiněné ukazuje a
od starodávna toho v užívání byli. Bude-li se pak jiných měst
též o ty věci napřed položené dotýkati, to zůstaň při úřadu pana
podkomořího, řádně příšlého a při vajsadách jednoho každého města,
jakož jest od starodávna bývalo a toho v užívání jsou. Pakli by
se dotýkalo osob neb osoby stavu panského neb rytířského aneb
jich lidí anebo jakýchžkolivěk věcí, ješto k soudnom zemským
příslušejí, o takové věci budou moei poháněni býti k soudnom zem-
ským tak, jakž jest od starodávna bývalo, totiž purkmistr, konšelé
i všecka^a obec.

* *Nesměněn.*

^a *A rukou a po straně:* O volencích v městech pražských. Sném léta
1610 folio 17 (!). *Má býti:* 117: *Tím se míní to, co je zde u X I nového jako*
Rozdíl 6 (str. 450) O volencích v městech královských.

^a *V. Budovcem po straně v B:* Actio nobilium cum ipso senatu civium.

X XXII*.

Kdož by^a z panského neb rytířského stavu chtěl purkmistra, a radu i všecku obec z čeho viniti, ješto by se věci gruntovní a zemské a soudův zemských dvorského a purkrabského nedotýkalo, tehdy aby ten, kdož by viniti chtěl, poslal do města, toho aneb psal list pod svou pečetí purkmistru a radě téhož města, „jestli k tomu vůle vši obce, co by se jemu stalo“. Tu týž purkmistr a konšelé i všecka obec mají odpověd dáti do dvou nedělí, pořád zběhlých, zná-li se k tomu obec čili nic. Tehdy ten, kdož by chtěl viniti, má na krále J. Mt. takovou věc vznésti a před J. Mt. král. osobou zde v zemi, když by v zemi býti ráčil, viniti má. A král J. Mt. má jim o to konec ve třech měsících po tom vznešení pořád zběhlých učiniti. Pakli by J. Mt. král. v tom jmenovaném času jim o to konce a místa neudělal, tehdy ten (kohož by se ta věc dotýkala) bude jich moci o to před soud zemský pohnati. A jestliže by krále J. Mt. v zemi nebylo, tehdy též bude moci o to beze všeho prostředku před soudy zemské je poháněti.

* *Nesměněn.*

a V. *Budovcem po straně v B: Actio nobilium non [so]lum cum senatu, [se]d etiam cum [to]ta eius civita[t]is plebs.*

X XXIII*.

Jiné pak všeckny věci mimo tyto položené a těmto podobné nižší a menší městské, ty též mají souzeny býti na právě městském a z nich měšťané a obyvatelé měští nemají jinam poháněni býti. Též také jiné všecky věci nižší a menší zemské mají při zemských soudích zuostati, což k kterému soudu přísluší.

* *Nesměněn.*

X XXIII*.

Což se trhuov dotýče, ti mají býti svobodní v městech i v městečkách tak, aby každý svobodně bez útisku kupovati i prodávati mohl.

* *Nesměněn.*

a V. *Budovcem po straně v B: Trhové,*

X XXV*.

O kteréžkolivěk^a městské věci páni a rytířstvo^a měli by před soudem městským činiti, tehdy na svém místě každý bude moci s listem mocným poslati.

* *Nesměněn.*

^a *U rukou a po straně*: O zaručení škod při právé městském. Sněm léta 1585 folio 26. *Viz dále.*

^a *V. Budovcem po straně v B: Mandatarii nobilium.*

X XXV. [A i B nový.]

Přidati k tomuto artykuli:

A každá osoba buď panského aneb rytířského stavu, kteráž by tak, ačkoli při městském právé činiti měla, bude moci jistého základu místo rukojmí tu při témž právé vedlé uznání téhož práva zanechati¹.

^a 1588 B; 1585 A.

¹ *Je to konec po straně uvedeného art. sněmu 1585, drž. v pondělí v den sv. Štastného a zavř. v středu po sv. Školastice (14./1.—13./2.). Viz Sněmy české VI, str. 582. Počátek zní takto: Jakož jsou sobě také stav panský a rytířský též i to ztížili, když před sondy městskými oč činiti mají, že o škody k těmž právu osobami tu při témž právé osedlými zaručovati musejí, což jim těžce přichází, že druhdy takových osob k zaručení dostati nemohou: i aby z takové stížnosti jich výš psaných stavů sjtí a tomu zpomoženo býti mohlo, na tom jsou se všickni tři stavové snesli, že každá² ta osoba...*

O zaručení škod při právé městském. Sněm léta 1585^a.

X XXVI*.

Nalezli vůbec za právo: Což se svědomí dotýče ke všem soudům zemským, též i k purkrabskému, aby každý pán i rytířský člověk svědomí k týmž soudům zemským dáti mohl a dal listem zavřeným pod pečeti svou. A kdož by toho svědomí potřeboval, aby to dostatečně tomu pánu neb rytířskému člověku při pufonu na ceduli, jakého svědomí na něm žádá, sepsané dali. A v tom listu aby tak stálo, „že to bere na svou víru a na svou duši, že jest v pravdě tak, což tu svědčí“. A to o každou věc takovou listovní svědomí bude moci dáti². Jestliže by pak kdo chtěl svědomí dáti při dskách aneb při registřích purkrabských neb komorních tak, jakž by měl listem dáti, to bude moci učiniti, kromě

když by se cti hrdla a gruntuov[†] (když by o to púhon byl neb obeslání aneb z těch tří jedné věci) dotýkalo, tu každý povinen bude osobně státi a svědomí dáti při úřadě desk zemských tak, jakž o tom prvé zřízení zemská¹ ukazují^a.

* *Nezměněn.*

^a *X rukou a po straně*: O vedení a přijímání předkův na mezích. Sněm léta 1585 folio 16. *Viz dále.*

¹ *Viz zde P III.*

^α *V. Budovcem po straně v B*: De testimoniis dandis usque ad 35 X.

^β *V. Budovcem po straně v B*: Diversitas in dando testimonio.

^γ *V. Budovcem poslední následující řádky zavrženy v B a po straně poznamenáno*: [i]n quibus praesentia [t]estimonium dan[t]is requiritur.

X XXVI. [A i B nový.]

Pod tento artykul položí se následující artykul:

Při úřadě nejvyššího purkrabství pražského tolikéž i na mezích, když by purkrabě veden byl, tím vším způsobem jako při dskách zemských svědkové vedení a zapisování býti mají tak, že při přísaze a zapisování podlé písaře dvě rady aneb soudcové¹, pakli by možné nebylo, tehdy jedna, jakž svrchu dotčeno, téhož soudu toho přítomna býti² a³ táž záplata od zapsání svědka jako při dskách zemských jíti má, také i dělení na tři díly; dáleji pak o jiných circumstantiích při vedení svědkuov na mezích, knížka mezní, kteráž již za právo přijata jest⁴, ukazuje.

¹ *Ad sem převzata s art. sněmu 1585 drš. v pondělít den sv. Štastného a závř. v středu po sv. Školastice (14./1.—13./2.)* O přijímání svědkův *viz Sněmy české VI, str. 569; proto Sněm léta 1585 dáno před O vedení...*

² *Viz P III nový pozn. 2-2, též X XXVIII nový pozn. b.*

³ *Odsud až k slovům na tři díly pokračuje sněm 1585.*

⁴ *Viz zde O XLVII nový.*

X XXVII*.

Konšelé^a v městech královských, kteříž přísežní jsou, též budou moci listem zavřeným pod pečeti městskou svědomí dávatí, vezmouce to (což vyznávají) na tu přísahu, kterouž jsou Pánu Bohu a králi J. Mti. k úřadu konšelskému učinili. Též kromě těch tří náhoře psaných kusuov cti hrdla a gruntuov; tu budou povinni osobně stávatí podlé prvního zřízení zemského.

* *Nezměněn.*

^a *V. Budovcem po straně v B*: Senatus testimonia.

X XXVIII*.

Což se pak jiných osedlých městských lidí^a dotýče, takto se v tom všecka buď města královská krále J. Mti. panská neb rytířská, zachovati mají: že v každém městě mají míti písaře městského člověka dobrého, na své cti dobře zachovalého, kterýž zvláštní přísahu na to učiniti má napřed Pánu Bohu, všem svatým, králi J. Mti., panuom Jich Mtem. a panuom rytířstvu, Pražanuom a všem městuom i obyvatelům království českého, že kteráž svědomí k souduom zemským od měšťan toho města přijímati bude, že v tom tajnost zachová pod touž pokoutou jako při soudu zemském. A to svědomí takto přijímati má.

Kdož by kolivěk v městě osedlý byl, tomu vydati má přísahu tůž jako při soudu zemském, kterouž oni stojíc a zdvihnouc dva prsty učiniti mají. Jiným pak v městě neosedlým a kteříž jsou prvé v městě sousedé nebyli, má vydati přísahu, kterouž oni též jako při soudu zemském klečícce a položícce dva prsty na kříži učiniti mají. A když^a ten písař taková svědomí přijímati bude, mají při tom dva z konšelův toho města býti, kdež by takové svědomí dáno býti mělo.

A též také ten, kdož by svědomí toho potřeboval, bude moci s sebou míti dvě aneb tři osoby z stavu panského aneb rytířského tak, aby ty osoby nahoře dotčené všecky, kteréž by tak při tom byly, to viděly a svědomy toho byly, že se takové svědomí rádně přijímá. A když se tak od písaře přísežného spíše to svědomí, tehdy to svědomí má se zapečetiti hned městskou pečeti, žádnému ohledati nedadouc, pod touž přísahou a těch panuov neb dobrých lidí přítomných pečeti jednou neb dvěma, a hned má dáno býti tomu, kdož toho k té potřebě potřebuje. A od takových svědkův zapsání písaři městskému má dáno býti po dvou groších českých. A jestliže by pak kdo z panův neb z rytířstva při tom svědomí sám býti nechtěl, tehdy bude moci na svém místě k tomu podlé napřed dotčeného zpuosobu s listem mocným poslati. A pakli by kdo z stavuov svrchu psaných toho všeho chtěl dověřiti písaři toho města při přítomnosti těch dvou z konšelův, toho bude míti každý vůli. A takové svědomí též bude moci pečeti městskou zapečetiti býti.

* *Nezměněn.*

^a *U rukou a po straně*: O vedení svědkův v městech, městečkách J. Mti. král., též z stavův. Sněm léta 1585 folio 16. *Viz dále.*

^a *V. Budovcem po straně v B mimo jiné*: Differentia iuramenti inter ci[ves] et rusticos seu inquilinas.

X XXVIII. [*A i B nový.*]

K tomuto artykull níže psaný náleží:

Jestliže by kdo v městech a v městečkách královských ^a, též panských a rytířských, svědky vésti ku potřebě své chtěl, to také od purkmistra a konšeluov opatřeno býti má, aby dvě osoby nebo jedna ^b z konšeluov, dobře zachovalé, podlé písaře jich městského při přísaze a zapisování svědkuov byly a všecken ten pořádek při vedení svědkuov jako při deskách zemských, jakž vejš psáno, také tejnost i jiný pořádek ¹, jakž o tom předešle zřízením zemským vyměřeno jest, zachovali ².

^a J. Mti. cis. jakožto krále českého sněm 1585.

^b nebo jedna nemá sněm 1585: tu byl vzorem sněm 1586. *Viz zde P III nový pozn. 2-2.*

¹ *Viz zde oddíl O svědomí dávání a o svědcích P III, P XXXII.*

² *Převzato s hlavním rozdílem sub b z art. sněmu 1585 O přijímání svědkův, drž. v pondělí den sv. Štastného a zavř. ve středu po sv. Školastice (14./1.—13./2.). Viz Sněmy české VI, str. 569.*

X XXIX*.

Pakli ^a by který pán neb rytířský člověk potřebovali jakého svědomí z toho města, s kterýmž by městem ve při byl, kteréhož by proti témuž městu potřebovali: jestliže by toho svědomí nechtěl dáti jich písaři městskému psáti a v tom sobě něco obtěžoval, tehdy bude moci písaře z jiného města královského, panského neb rytířského (kterýž by na to přísahu měl) vzíti a tomu sobě podlé napřed psaného způsobu ty svědky dáti zapsati. A jestliže by pak chtěl písaře (kteříž svědomí u desk píší) k tomu vzíti, toho též každý bude vuoli míti, dadouc tomu písaři to dvoje právo, což se kterému komorníku od úřadu desk do toho kraje dává. A k tomu od svědka zapsání po čtyřech groších českých jemu samému, kdož by takové svědky psal.

* *Nezměněn.*

α V. Budovcem po straně v B: [E]rga suspectum senatum ex alia [r]e-publica scri[b]a advocandus.

X XXX*.

A žádný^α pán, rytířský člověk ani město, když by od svých lidí poddaných, město neb měšténin^β od svých spolusouseduov^γ aneb obyvatelův toho města svědomí^δ potřebovali, nemá sobě takového svědomí písaři toho města svého dáti zapisovati, než má jiného písaře vzíti buďto od desk neb z města královského aneb panského neb rytířského, a tak to svědomí v přítomnosti dvou neb tří osob z stavu panského neb rytířského zpuosobiti. Však proto při takové věci ten pořád se zachovati má: Kdož by svědomí jakého v týchž dotčených městech potřeboval, má to purkmistru a radě toho města puohonem po komorníku od úřadu desk zemských oznámiti, že potřebuje svědomí osoby jedné nebo více a jakého od nich svědomí potřebuje. A oni mají toho anebo ty k tomu připravit, aby jemu svědomí dali způsobem nahoře psaným kromě cti, hrdla a gruntuov. A od toho puohonu na město aby tolikéž dáno bylo, jakž od starodávna bývalo. A jestliže by pak ti svědkové bez puohonu svědčiti chtěli, to budou moci dobře učiniti. A od každé osoby, kteréž by k tomu svědomí potřeboval, má dáno býti od obslání po jednom groši českém.

* *Nezměněn.*

α V. Budovcem po straně v B: [n]ulla republi[ca] nec ullus no[bil]is suo scriba [ad] consignandos testes [in] sua causa uti potest.

β V. Budovcem zde — tisku 1564 f. CXLVIIIr nahoře na okraji — poznamenáno něco, z čehož po sřátnutí při nové vusbě zbylo: [proti osobě?] sta[vu panského] nebo rytířsk[ého] [ne]bo proti městsk[é]ho]; snad to byla vložka za slovo svědomí (pozn. δ), kde je značka pro vložku.

γ V. Budovcem po straně dále proti podtrženým slovům od svých spolusouseduov v B: Toto se nezachovává, leč [by] se to rozum[ě]lo, když by měšténin proti osobě stavu panského svědomí věsti chtěl. Nebo vědo[mě] jest, že měšténin a souseď proti souseď[u] v jednom městě byd[li]cí a sv[ě]d[í]ky proti sobě vedoucí jiného a cizího písaře, ovšem pak při zapisování (*V. Budovec má zapisování*) svědkuov dvou oso[b] stavu panského nebo rytířsk[ého] nepotřebují.

X XXXI*.

Též také potřeboval-li^α by kdožkoli svědomí od lidí sedlských aneb z městeček, buď krále J. Mti., panských, rytířských

aneb k městu kterému příslušejících i také od lidí duchovních osob, z městeček i ze vsí kterýchžkoli, ten má toho pána, rytířského člověka, město neb duchovního člověka pohnati, aby osoby (kteréz v témž puohonu zejména postaví) k tomu připravil neb připravili, aby jemu svědčily, co jim o tom vědomo jest způsobem napřed psaným. A při témž puohonu má položiti, jakého svědomí žádá kromě cti, hrdla a gruntuov, jakž se svrchu píše; o to osedlí měšťané budou povinni osobně před úřadem desk zemských stávati a svědomí dávatí přísahu čínice, jako od starodávna bývalo při deskách zemských, stojíc, zdvihnouc dva prsty. Než což se nevosedlých lidí dotýče, ti také o čest, hrdlo a grunty před úřadem desk zemských přísahy klečíc činiti mají, jakož prvé zachovááno bylo.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B: Subditi vel [al]terius iurisd[ct]ioni subiecti quomodo c[i]tandi.

X XXXII*.

Také což se svědomí^a od purkmistra a rady přísežné v kterémžkolivěk městě dotýče, potřeboval-li by jich kdo společně k jakému svědomí a na nich toho žádal, aby mu vyznali, ješto by ta věc před nimi v radě zjevně se dala (krom soudu), tu mají společně listem svým tak, jakž často dotčeno, svědomí dávatí. Než dotýkalo-li by se kterých osob zvláštních rozdílně, ti mají svědomí dávatí každý zvlášť, jakž prvé položeno. Jestli pak že by ten, kdož by k svědomí potřebován byl, od purkmistra a konšel aneb od kterého pána neb rytířského člověka, též od osoby duchovní aneb od úředníka krále J. Mti. aneb kterého z svrchu psaných stavuov nebyl k tomu připraven^β, aby svědomí dal způsobem nahoře psaným, tehdy, kdož jest takového svědomí potřeboval, jestliže by který z těch často dotčených stavův aneb purkmistr a konšelé to obmeškali a takového neb takových k svědomí nepřipravili, bude moci jich o to pohnati, o to k nim podlé zřízení zemského hleděti. Pakli by se purkmistrem a konšely aneb osobou tou z dotčených stavuov při tom nic neobmeškalo a toho bezelstnost kdo pokázal, tehdy jim to ke škodě býti nemá.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B: [S]enatus de iis, quae palam in senatu [f]iunt, testimonium dare potest.

β V. *Budovcem po straně v B:* [Si?] qui suae potesta[ti] subiectos ad testimonium dand[um] non coegerint.

X XXXIII*.

A což se měst zavřených panských a rytířských i duchovních lidí dotýče, též písaře míti mají v každém městě a též při tom při všem se tak v svědomí dávaní všelikterakým obyčejem jako jiná královská města zachovati mají.

* *Nezměněn.*

X XXXIII*.

Což se svědomí dotýče, kteréž by stav panský a rytířský stavu městskému dávatí měl, to jim listovní zavřené pod svými pečetmi k jich souduom (když by toho potřebovali a toho na nich žádali) dávatí mají pod týmiž pokutami, jakž oni stavu panskému a rytířskému jsou povinni dávatí s těmito výmínkami. Jestliže by který z stavu panského aneb rytířského dal svědomí osobě městského stavu a skrze takové svědomí byl narčen od toho (proti komuž by svědomí dával), tehdy při kterémž by se to soudu neb městu přihodilo, purkmistr a konšelé toho práva mají tomu pánu neb rytířskému člověku hned zejména tu osobu oznámiti, „že jest svědomí jeho narčeno“. Tehdy ten pán neb rytířský člověk bude moci o nářek svědomí svého viniti tu osobu před soudem zemským tím způsobem, jakž zřízení zemské (K XIX) o nářek cti ukazuje.

* *Nezměněn.*

X XXXV*.

Což se piva vaření dotýče, ta věc mezi stavy panským a rytířským a stavem městským jest odložena až do šesti let od nynějšího času pořád zběhlých, a to bez újmy každé strany vši a všeliké spravedlnosti. Též také všechny záповědi a pokuty (proto aby k městuom a trhuom jich vezeno nebylo) minouti mají, kteréž jsou se více z nelibosti nežli z jaké potřeby až do těchto časův dály.

* *Nezměněn.*

X XXXVI*.

Což se pak lidí obecních sedlských dotýče při piva na prodaj vaření, to stůj při nálezu krále Jiřho slavné paměti¹.

* *Nezměněn.*

¹ Z toho nálezu se zachovala jen slova, uvedená ve výpovědi krále Vladislava ze dne 22. března 1502 (viz Kalousek, *Řády seelské a instrukce hospodářské 1350—1626. Archiv český XXII, str. 17, č. 19*): a na to sú ukázali náleze krále Jiřího předka našeho, kterýžto v sobě drží, že sedláci v mli okolo měst jim [*Prahanům a jiným městům*] ke škodě na prodaj piv nemají variti ani šenkovati, ale o páních a rytierstvu tu žádné zmínky není. Viz *Archiv český VI, str. 255*.

X XXXVII*.

Nepřátelé^a, kteříž jsou aneb by ještě byli, buďto z stavu kterého aneb osoby které, ti a takoví mají býti a jsou všech nás tří stavuov nerozdílně nepřátelé. A k těm a k takovým všickni tří stavové máme a povinni i jsme sľubujem se zachovati tak, jakž o tom zřízení obecní předešlé ukazuje¹.

* *Nezměněn.*

¹ Viz J. a H. Jireček, *Zřízení zemská království českého XVI. věku str. 62—65 č. 169—175 (zemské zřízení z r. 1530), dále viz k tomu Tomek, Dějepis Prahy X, str. 440.*

^a V. Budovcem po straně v B: NB. Kdo jednomu odpovídá, vši zemi odpovídá.

X XXXVIII*.

Nalezli vuobec za právo: Jestliže by pak kterýmžkoli nepřáteluom zemským, buďto stavu kterého neb osoby, glejtové dáni byli, aby v tom glejtu žádnému takovému ani jich pomocníkuom žádný koní nedával, neprodával ani nesměňoval ani půjčoval ani zbroje ani brani všelijaké, též ani peněz, a pod žádným vymyšleným obyčejem jich jinak nijakž nefedroval, leč jídlem neb pitím, buď za peníze neb darmo, toho vuoli každý měj; než jiným ničímž ani radou pod pokutou cti, hrdla ztracení, a to po dnešní den.

* *Nezměněn.*

X XXXIX*.

Co se stáných práv dotýče, před vymazáním té smlouvy prvé mezi stavy učiněné¹ taková stáná práva mají při rozsudku slavné paměti krále J. Mti. zuostati a při sněmě najprvé příštím a budoucím v to se má vzhlednouti a na místě postaviti podlé toho rozsudku krále J. Mti. osobami k tomu ze všech tří stavuov volenými a vybranými.

* *Nezměněn.*

¹ Viz o tom Tomek, *Dějepis Prahy X, str. 425.*

X XL*.

Což se práva dotýče buďto při púhoních (tak, jakž jest touto smlouvou nyní smluveno a zavřino) aneb při práva vedení, to buď všem osobám i jedné každé osobě svobodné, kteréhožkoli stavu jednostajně tak, aby jednakaždá osoba z kteréhožkoli stavu překážky v tom neměla, než aby tu svobodu měla poháněti, z čehož přísluší podlé této smlouvy nyníjší i také právo vésti a dovesti tak, jakž od starodávna bývalo.

* *Nezměněn.*

X XLI*.

Z těch ze všech zápisuov postranních, kteříž jsou v těchto ruoznicích mezi stavy a stavem učiněni, všickni tři stavové i také stav každý se pouštějí. Než při zápisích obecních dskami učiněných k obhajování a dopomáhaní práva státi mají všickni tři stavové tak, jakž jsou se společně dskami zemskými zapsali a zavázali i také přiznali.

* *V B přeškrtnut nejspíše se zřetelem na D XLVIII. Pro to svědčt marg. přispisek Budovcův: Obhajování země etc.*

O^a židech^a.Z I. [*A i B nový.*]

Tento artykul takto jest v pořádek uveden a státi má:

A kdož by koliv neřádné půjčky s židy buď z obyvateluoov tohoto království aneb dvorských služebníkuov J. Mti. král.^a i všech jiných cizozemcův v tomto království českém se dopustil, aby takovou všecku summu půjčenou propadl, kteréžto^b jedna polovice ku potřebě zemské^c obrácena aby byla^d a druhá polovice tomu, kdož by na něho to provedl a prokázal. A maršalek dvorský na jednomkaždém z dvorských služebníkuov J. Mti. král.^e i všech jiných cizozemcích, který by se toho tak dopustil, aby tu pokutu podnikli^f, skutečně přidržeti má, žid pak ten, který by se toho dopustil, buďto od^g Čechů, dvořanův neb cizozemcův takovou neslušnou půjčku k sobě přijal, ten aby skutečně podlé uznání soudu zemského dostatečně trestán byl¹. A² tak židé toliko na základy aby půjčovali, ale na listy, šuldpryfy a registra nic, a půjčeli, aby to žádné platnosti nemělo; neb potom skrze to zmatkové dějí se znamenití.

Sněm
léta 1601.
O neřádných
půjčkách
židovských a
kdož by s nimi
spolek v takov
ých půjč
kách měli.